

Els Ilergetes

per J. B. XURIGUERA

Al començar la segona guerra Púnica, la qual no fou sinó un duel entre Aníbal i Roma, el primer Asdrúbal, cap militar de Cartage a la mort d'Amílcar Barca, havia aconseguit renovar el tractat d'aliança amb Roma, segons el qual el riu Iber (Ebre) seria el límit dels dos imperis. En realitat els pobles ençà de l'Ebre eren lliures, doncs Roma no hi tenia forces, segons es despren del discurs de Cató al seu exèrcit (XXXIV, 13). Una clàusula d'aquest tractat assenyalava que la ciutat grega de Sagunt, col·locada entre les dues fronteres, guardaria la seva independència.

Poc després, Asdrúbal moria assassinat per un *bàrbar*, i Aníbal prenia el comandament militar de les forces cartagineses.

El siti de Sagunt fou la declaració de guerra contra Roma i després del pas de l'Ebre, que fou travessat en tres llocs, aquella massa de més de cent mil soldats caigué com una allau al damunt de les terres que avui constitueixen Catalunya.

Per primera vegada trobem els ilergetes. Era un poble gran d'extensió i amb una força remarcable, a jutjar pels esdeveniments que tingueren lloc. Aníbal els féu una guerra cruent i els vencé, sotmetent-los a la seva puixança.

La capital dels ilergetes era l'antiga Ilerda (Lleida), banyada per les aigües aurífiques del Sícoris (Segre), i llurs dominis s'estenien des del Pirineu fins a l'Ebre, seguint la plana que avui pertany a les províncies d'Osca i Saragossa.

Existeixen avui gran dificultats per a intentar assenyalat els límits de l'antic territori dels ilergetes, degut a la manca de dades precises. Si seguim, però, per exemple, el traçat aproximat que féu C. V. Monin en 1837, trobem que la línia divisòria passava, a l'Oest, per Boltanya i Tardienta, deixant Osca a fora, i travessant el riu Gállego arribava a l'Ebre força més enllà de Saragossa. Pel costat de Llevant passava per Sort i seguia el riu Noguera Pallaresa fins a Camarasa, baixant després per Balaguer i Lleida i saltant en línia recta a sota de la capital anava a trobar l'Ebre a Flix.

Veiem, doncs, que si bé els ilergetes guardaven una part del Pirineu, no superior a uns cent quilòmetres, a la part baixa en canvi llur domini s'eixamplava considerablement fins a vorejar durant uns dos cents

quilòmetres en línia recta les aigües del riu Ebre.

Els pobles veïns dels ilergetes eren els vescitans (Osca) i els vascons (Calahorra) a Occident, i els lacetans (Manresa), els ausetans (Vic) i els cosetans (Tarragona), a Orient.

Només l'extensió ja feia d'aquest poble el més fort dels seus veïns, però el govern dels seus prínceps i la combatibilitat dels seus habitants el feia mirar per un moment com el més puixant de tota la península.

Les fonts d'informació que podrien donar-nos els antecedents d'aquest poble, si existien han anat enrarint-se amb les destruccions de l'Edat Mitjana. Podem saber, però, que jugà un primer paper en les lluites ininterrompudes dels cartaginesos i dels romans a la nostra península durant els anys 219 al 205 a. de J. C.

Quan Aníbal passà a la Gàl·lia, deixà dos cents cavallers ilergetes en les tropes del seu germà Asdrúbal, el qual rebé per missió mantenir el domini de l'Ebre fins baix a la Bètica. Gneus Escipió, germà del cònsol Publi, vencé fàcilment Magó, que guardava el pas del Pirineu i renovà les aliances amb els pobles riberencs de l'Ebre. Pujà Asdrúbal i sotmeté de nou els ilergetes. Immediatament Escipió caigué altre cop damunt d'ells obligant-los a fugir fins als límits de llur territori.

Aquí aparegué ben clara la posició d'aquest poble indomtable. Es trobava en mig de dues grans potències i en sofri terriblement el jou, sense sotmetre's mai a la voluntat de cap d'elles. El seu esperit irredent i la voluntat d'independència el feia llançar a una lluita desproporcionada contra els dos colossos de l'època.

Vencut, Asdrúbal, es retirà a la Lusitània i els dos germans Escipions el perseguiren. Indíbil, rei dels ilergetes, amb el seu germà Mandoni, s'aixecaren en armes i aconseguiren fer acudir els pobles veïns a llur crida. Es rebel·laren tots contra la tirania estrangera i desitjaven la llibertat i la independència per a llurs pobles. Però els romans aconseguiren de nou destruir-los.

Aleshores, mentre els dos Escipions guanyaven batalles a Asdrúbal, Indíbil i Mandoni refeien llurs forces i organitzaren un fort exèrcit, el qual havia de trobar-se amb set mil cinc cents suessetans i combateren

(Pasa a la pàgina 4)

(Continuación de la pág. 3)

de nou el cònsol Publi Escipió, decidits a unir-se amb els cartaginesos per a salvaguarda de llurs pobles. Aquest combat amb Indíbil havia de costar la vida del general romà. Una llança li travessà el costat dret. Sense el cabdill, moriren aleshores tots els soldats romans que el seguien. L'altre Escipió, perseguit, moria també en un combat sense oferir gaire resistència. Era l'any vuitè de la seva arribada a la península i havien passat 29 dies des de la mort del seu germà.

Les Espanyes semblaven ja perdudes per als romans. Un capità, L. Marci, aconseguí restablir per un moment les forces de la república de Roma i continuava la guerra. Assaltà als cartaginesos per sorpresa, en un combat de nit, i els matà 37.000 homes. Així estaven les coses quan P. Corneli, fill d'Escipió, fou nomenat general de l'exèrcit romà a la península. Tenit tot just vint-i-quatre anys.

Fou ell, el que uns anys després havia d'ésser nomenat l'*Africà*, qui aconseguí destruir els cartaginesos i rebutjar-los fins a

l'altra banda de l'Estret. Sortí un bon dia de les boques del Tíber i desembarcà a la ciutat grega d'Ampúries. D'allí anà per terra fins a Tarragona, mentre la flota el seguia costejant. Després de la seva victòria de Cartagena, de conseqüències gairebé decisives, els ilergetes abandonaren el camp d'Asdrúbal. Al costat dels cartaginesos, no havien rebut sinó ultratges i cercaren, ara, prop del magnànim i jove Escipió, la fama de generós i comprensiu del qual no feia sinó estendre's per tot el país, l'esperit equànim i justicier que necessitaven. Escipió els acollí benèvolament, proment-los la seva amistat i retornava a Indíbil i Mandoni, en mig de l'emoció, les esposes i les filles que trobà guardades com a penyores a dins de Cartagena.

Els serveis que els ilergetes aportaren aleshores als romans foren incalculables, «i foren ells qui guiaren la nostra marxa vers l'enemic». (Titus-Livi, Llibre XXVII, Volum II, pàg 19.)

Per un temps, tot semblà que la calma regnava en els pits d'aquells valents guerrers. Però aquella calma no havia pas d'ésser eterna.